

Seviyorum İç Dünyamın Kuytularını

Rainer Maria

RILKE'den

Hayat Dersleri

Hazırlayan:
Özgün Ozan Karadağ

hayykitap

Özel Bir
SEÇKİ

Hayykitap - 807
Edebiyat - 164
Özel Bir Seçki: Hayat Dersleri 4

Seviyorum İç Dünyamın Kuytularını
Rainer Maria Rilke'den Hayat Dersleri
Hazırlayan: Özgün Ozan Karadağ

Hayykitap Edebiyat Yayın Yönetmeni
Caner Yaman

Proje Koordinatörü
Mecit Ömür Öztürk

Kapak ve Sayfa Tasarımı
Hızlı Tasarımcı Ali Gürsoy

ISBN: 978-625-7685-12-2

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2021

Baskı: Yıkılmazlar Basım Yay.
Prom. ve Kağıt San. Tic. Ltd. Şti.
15 Temmuz Mah. Gülbahar Cad. No: 62/B
Güneşli - İstanbul
Sertifika No: 45464
Tel: 0212 630 64 73

Hayykitap
Zeytinoğlu Cad. Şehit Erdoğan İban Sk.
No: 36 Akatlar, Beşiktaş 34335 İstanbul
Tel: 0212 352 00 50 Faks: 0212 352 00 51
info@hayykitap.com
www.hayykitap.com
facebook.com/hayykitap
instagram.com/hayykitap
twitter.com/hayykitap
Sertifika No: 12408

©Bu kitabın tüm hakları
Hayygrup Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.
Yayınevimizden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen
alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,
çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Seviyorum İç Dünyamın Kuytularını

Rainer Maria
RILKE'den
Hayat Dersleri

Hazırlayan:
Özgün Ozan Karadağ

Alman Lirizminin Kutup Yıldızı

Ömrünü sanata adanmış, kendini alabildiğine zorlayarak şairlik kariyerinde zirveye ulaşmayı başarmış derin bir isim, Rainer Maria Rilke. Kelimelerin bütün nüanslarını öğrenip en güzel şekilde yazmak bir tutkudur Rilke'de. Örneğin bir dönem, on altı cilt olarak planlanıp altı senede tamamlanan Grimm Kardeşler'in Almanca sözlüğüne çalışır ki bundan maksadı, zengin kelime hazinesiyle mükemmel cümleler kurabilmektir. Şiire olan güçlü eğilimi çok genç yaşta kendini gösterir.

Okul hayatında en parlak öğrenciler arasında yer alır Rilke. Öğretmenleri onun hakkında, “*sessiz, çekingen, iyi kalpli, çok gayretli, terbiyeli, alçakgönüllü, dil hususunda arkadaşlarına nazaran daha kabiliyetli*” diye söz ederler. Zamanla okul arkadaşlarının da saygısını kazanan Rilke, onlarla vakit geçirmek yerine şiir yazmayı, günlük tutmayı yeğler ve yazdıklarını fırsat buldukça arkadaşlarına okur.

Dualar Kitabı, Yeni Şiirler, Duino Ağıtlar, Orpheus'a Soneler isimli eserleri, Rilke'nin ve Alman

lirizminin büyük yapıtlarından kabul edilir. Bu sonucu doğuran belli başlı sebeplerden biri, modern insan üzerinde olumsuz etkiler bırakan çağdaş kültürün eleştirisini, Batı kültürünün sorunlarını açıkça ortaya koymasındır. Yine pozitivist felsefeye getirdiği güçlü eleştiriler de bu yapıtların temelini oluşturan tezlerdendir.

Rilke'nin çalışma temposu harikuladedir. Geceyi gündüze katıp baş döndürücü bir gayretle yazar. Çok defa bir mola vermeye bile yanaşmaz. Bir mektubunda şöyle der: “*Masamın başında dikilip duruyorum bütün zaman, başka bir şey yaptığım yok.*” Edebî tatmine ulaştığı son dönemlerinde dahi Rilke boş durmaz, Fransızcadan çeviriler yapar. Eş zamanlı olarak kendisi de pek çok Fransızca şiir kaleme alır, bunların bazıları 1926 yılında *Vergers* adıyla yayımlanır.

Sanat tarihi, edebiyat tarihi ve felsefe okumak üzere 1895 yılında Prag'daki Alman Carl-Ferdinand Üniversitesi'ne yazılan Rilke, bu esnada edebiyatçılar, tiyatrocular ve sanatçılarla iletişimini de artırarak devam ettirir. Prag'dan Münih'e geldiğinde farklı sanat akımlarıyla karşılaşan şair, bunlardan herhangi birine bütünüyle dâhil olmaktan hep geri durur. Zira sanat, adım adım kendi varlığının özgürleşmesini temin edecek bir vasıta onur için.

Vejetaryen beslenmeyi seçen Rilke, orada burada çıplak ayakla dolaşır, tabiatı bilinçli bir biçimde yaşamaya koyulur; genellikle azla yetinmesini bilir, maddiyata pek kıymet vermez, bir

ölçüde çilekeş bir çizgide yaşamını sürdürür.

Gittiği İspanya'da Kur'an-ı Kerim'le yoğun bir biçimde ilgilenir. Hristiyanlıktan uzaklaşması da bu yıllarda gerçekleşir. İspanya'nın Ronda şehrinde gönderdiği bir mektupta Kur'an'ın kendisi üzerindeki büyüleyici etkisinden, inanç ve ruh dünyasında meydana getirdiği değişimden şöyle söz eder: “*Üstelik şunu bilirsiniz, Prensesim, ben Kordoba'dan bu yana neredeyse kızgın bir Hristiyanlık düşmanlığına kapıldım; Kur'an'ı okuyorum, bana göre yer yer öyle bir sese bürünüyor ki bütün benliğimle bu sese katılıyorum, aynı org içinde bir rüzgâr gibi.*” Hz. Muhammed'in şahsiyetine duyduğu hayranlık ile İslâm dinindeki İlah anlayışını kabullenışı, Rilke'nin sanatına da tesir eder.

Bilgi ve görgüsünü artırmak amaçlı Floransa gezisine çıkacak olan Rilke, İtalyanca öğrenir, üniversitede sanat tarihi derslerini dinler. 1898 Nisan'ında vardığı Floransa'da hemen hemen bütün kiliseleri, bütün heykelleri, tabloları görür. Erken Rönesans döneminin resim ve mimarisine, bilhassa Michelangelo ve Botticelli'ye hayran kalır. Geziye dair gözlem ve fikirlerini, *Floransa Günlüğü*'ne not eder. Ardından Rusya'nın yolunu tutan Rilke, Tostoy ve daha birçok sanatçıyla tanışma fırsatı bulur. Rus insanı ve coğrafyasına büyük hayranlık duyar.

Hayatı boyunca sıkça yaşadığı yeri değiştirir Rilke. Bu durum, genellikle şairin iç âleminde bir değişikliğin yaşanıyor olduğunun göstergesidir.

Bulunduđu yerle arasında sanatsal bir bađ kura-
madığı zamanlarda çektiği acıyı, bağka diyarlara
giderek dindirir.

Fransız yazarlardan Flaubert ve Baudlaire ile
Van Gogh, Cezanne ve Rodin gibi plastik sanat-
ıları yalnızca eserleriyle değil, sanat için girdik-
leri mücadeleyle de örnek alır Rilke. Sanat yapı-
tı üretmenin burjuva hayatıyla değil, yalnızlıkla
mümkün olduğunu deneyimler ve buna inanır.

Yardıms sever bir yönü de olan Rilke, zorluklar
yağayan sanatçı arkadaşlarına el uzatır. İsviçre-
li şair ve yazar Bayan Regina Ullmann'a destek
olunması için çevresinden ricacı olur. Prag'da
artık tanınır hale geldiği 1896 yılında, maddi
yönden zor durumdaki şair Detlev von Lilienc-
ron için bir edebiyat gecesi düzenler. İleride
oyun yazarı, şair ve romancı olacak olan Franz
Werfel'in yeteneğinden tanıdıklarına hayranlıkla
söz ederek genç edebiyatıya destek olur. Has-
talıklardan yakasını kurtaramadığı dönemlerde
bile, edebiyat meraklısı bir niversite đrencisiy-
le günlerce yakından ilgilenir. Akrabalığı ya da
herhangi bir menfaati olmadığı halde genç bir
iřçinin mühendislik eğitimi alması için yetkili ki-
şilerin kapısını alar.

Böylesine azimli, üretken, tokgzl ve derin
bir söz ustasının yaşam öyküsüne dair önemli
kareleri ve hayat dersi niteliğindeki etkili sözleri-
ni bir seferde okumak isteyenler, řu anda ellerin-
de dođru kitabı tutuyorlar demektir.

zgn Ozan Karadağ

Bir yerin darlığı ya da genişliği insanın içindedir.

≈

Her zaman böyle olmuştur. Sanat, halkın çok üstünden bir yay çizerek bir yalnızdan bir yalnızca uzanıp gitmiştir.

≈

Estetik-eleştirel şeyleri olabildiğince az okuyun, bunlar ya cansız katılıkları içinde taşlaşmış ve anlamsız hale gelmiş taraflı görüşlerdir ya da bugün bu, yarın onun tam tersi görüşün kazandığı zekice laf oyunlarıdır.

≈

Oyun bitiminde tiyatrodan seyircileri apar topar dışarı çıkmaya iten neden, sahnede kendilerine sunulmuş pek çok şeyden sonra perdenin inmesine katlanamayışları değil midir?

Belli bir giysinin doğrudan doğruya yapabileceği etkiyi ben o zamanlar öğrendim. Bu elbiselerden birini sırtıma geçirir geçirmez o elbisenin hükmü altına girdiğimi itiraf etmek zorundaydım; o elbise benim hareketlerimi, yüzümün ifadesini, evet, hatta ilhamlarımı belirliyordu; üzerine dantel kol kapakları düşüp duran elim, benim her zamanki elim değildi asla; elim, bir aktör gibi kımıldıyordu, evet, ne kadar abartılmış gözükürse gözüksün, elim kendini seyrediyordu diyebilirim. Bu kılık değişmeler, kendi kendimi yadırgayacağım dereceyi bulmuyordu, aksine, çeşit çeşit kılıklara girdikçe kendime güvenim daha da artıyordu. Cesaretim çoğalıyordu, kendimi top gibi daha yükseklerle fırlatıyordum.

≈

Bir şeyin zor olması, onu yapmamız için fazladan bir sebebin daha olduğu anlamına gelmez.

≈

Okulun, anne-babaların başlattığı bir eğitimi ileriye götürmekten, kişilik denen şeye karşı sistematik bir savaşı gerçekleştirmekten başka şey yaptığı yok. Okul; bireye, bireyin isteğine, özelliklerine yukarıdan bakmakta, onu kitle düzeyine indirgemeyi âdeta görev bilmektedir. Büyük kişilerin yaşam öykülerini okuyunuz, ne olmuşlarsa hep okula rağmen olduklarını göreceksiniz.

Bilgimizin elverdiğinden daha ötesini görebilseydik, sezgi duvarından biraz daha öteye uzanabilseydi bakışlarımız, belki hüznümüzü sevinçlerimizden daha bir güvenle karşılayabilir, onlara daha kolay katlanabilirdik.

≈

Sarf ettiğiniz gücün gözünüze böylesine büyük gözükmesinin tek sebebi, zafere gereğinden fazla değer vermenizdir.

≈

Sanki hiçbir şeye erişilmemiş, her şeye yine en baştan başlamalıymış gibi geliyorsa araya mutlaka bir tatil, bir soluklanma, küçük de olsa bir aldırma sıkıştırmamız gerek!

≈

Köprülerin en genişidir belki sözcük ama en zarifi değil. Şurası bir gün hissedilecektir ki sözcüklerde hiçbir zaman tümüyle içtenlikli davranamayız; sözcükler fazlasıyla kaba kısaçlara benzer, dokunmalarıyla o görkemli yapıttaki alabildiğine narin çarkları kırıp dökmeleri bir olur. Dolayısıyla sözcüklerden ruh üstüne açıklamalar beklemekten vazgeçmeliyiz çünkü kendisi yarıdım muhtaç kişiden yardım ummak hoş bir şey değildir.

≈

Bir gerçeğe yalnız kalmak kolay iş miydi?

Özlediysen söyle / Çünkü ben yapamam. /
Gelmek istiyorsan kollarım burada / Ama ben
koşamam.

≈

Bir şeyin yaşam olup olamayacağı büyük fikir-
lere değil, insanın kendisine bu düşüncelerden
yola çıkıp bir zanaat, gündelik ve sonuna kadar
yanında kalacak bir şey üretip üretmemesine
bağlıdır.

≈

Biz “harika”yı başka türlü anlıyorduk. Olayla-
rın normal seyrinde akmasından daha harika bir
şey olamazdı bizim için.

≈

Yapıp başardığım her şey, evet, her anlayış
beni meydana getiren bütün unsurların müşte-
rek neşesinden, ahenginden yeşerse keşke.

≈

Seviyorum benliğimin karanlık saatlerini, /
içinde duyularımın derinleşip gittiği; / bulunur
orada eski mektuplardaki gibi / günlük yaşamı-
nın yaşanıp bitmiş bir hikâyesi, / uzaklaşmış ve
aşılmış bir efsane gibi.

≈

Nasıl aşar kirişi ok, o yoğun sıçrayışta bir şey
olmak için kendinden öte.

Şair, içinde dünyalar barındırır, bu sebeptendir ki
her zaman zengindir, öyle ki açlıktan ölse bile.

≈

Bir kişi, onunla son konuşmanız sırasında
olduğu kişi değildir.

≈

Tanrı için, dünya üzerinde gezinip duran kısa süreli, ufacık
bir tebessümden başka nedir ki şu bahar mevsimi?

≈

Sanat çocukluktur; sanat, ortada bir dünyanın çoktan
var olduğunu unutmak, yeni bir dünya kurgulamaktır.

≈

Bu en eski acılar içimizde artık meyve vermesin mi?

≈

Çocukluk, her şeyden bağımsız bir ülke... İçinde kralların
yer aldığı tek ülke. Ne diye sürülüp atılalım buradan?
Ne diye bu ülkede kalmayalım, bu ülkede yaşlanıp
olgunlaşmayalım?

*Yazın dünyasına damgasını vuran üretken, derin bir söz ustası
olan Rilke'nin eserlerini okumaya vakit bulamayanlar, yaşam
öyküsüne dair önemli kareleri ve hayat dersi niteliğindeki
etkili sözlerini bir arada görmek isteyenler, büyük şairinengin
dünyasına bu kitabın kapısından girebilirler.*

hayykitap

18 TL
KDV'DEN MUAFTIR

ISBN: 978-625-7685-12-2

9 786257 685122